

MINA MINOVICI — INTEMEIETORUL MEDICINII JUDICIARE ROMINE

(100 DE ANI DE LA NAȘTEREA SA)

Ander Zoltán, Petre Popovici

După eliberare, au apărut foarte puține lucrări în legătură cu istoria și tradițiile medicinei judiciare romine. Ne luăm așadar o grea sarcină, atunci când pe baza principiilor marxiste de istoria medicinei vrem să schișăm unul din capitolele importante ale medicinei judiciare romine, prin prezentarea succintă a vieții și activității lui *Mina Minovici*.

Mina Minovici, întemeietorul medicinei judiciare romine, s-a născut la Brăila, în ziua de 30 iulie 1858. Mai întâi studiază farmacia, obținând diploma de farmacist, în 1883. Ca asistent și colaborator al lui *Carol Davila* și al chimistului *Bernáth-Lendvay* el manifestă interes mai cu seamă față de toxicologie. După aceea *Mina Minovici* se înscrie la Facultatea de medicină din București, apoi pleacă la Paris, unde studiază medicina judiciară alături de *Brouardel*, și toxicologia alături de *Ogier*. Teza de doctor în medicină a susținut-o în 1888 (*Étude médico-legale sur la mort subite á la suite de coups sur l'abdomen et le larynx* — Studiu medico-legal asupra morții subite în urma lovirilor pe abdomen și laringe).

După întoarcerea sa în țară, *Mina Minovici* lucrează mai întâi la spitalul din Brăila, apoi în 1890 se stabilește la București, ca medic judiciar al orașului și asistent al profesorului *Sutzu*, la catedra de psihiatrie și medicină legală. Începând de atunci, din 1890, timp de 43 de ani, adică pînă la 25 aprilie 1933, când a murit în vîrstă de 75 de ani — viața și activitatea lui *Mina Minovici* se împletesc inseparabil cu dezvoltarea, înflorirea și am putea spune, renumele mondial al medicinei judiciare din patria noastră.

Viața lui *Mina Minovici* coincide cu dezvoltarea social-economică însoțită de multe zguduiri a României capitaliste. În anul nașterii sale, cele două principate feudale se aflau încă sub suveranitatea otomană. De-abia în anul următor, în 1859, se realizează unirea Principatelor. În 1864, iobăgia e desființată, dar dăinuirea marilor proprietăți agrare, lipsa de pămînt a țărănimii și alte reminiscențe feudale frinează puternic dezvoltarea capitalismului în România. Unul din obstacolele importante care a stat în calea acestei dezvoltări a fost monstruoasa coaliție burghezo-moșierească. În ciuda acestui fapt, în dezvoltarea socială a României, desfășurarea forțelor de producție poate fi totuși apreciată. Sfirșitul victorios al războiului pentru cucerirea independenței (1877—1878) a însemnat un pas important în viața tînărului stat național.

Paralel cu dezvoltarea capitalismului, în România apare proletariatul industrial. Mișcarea muncitorească socialistă ia proporții din ce în ce mai mari. În 1893 se înființează primul partid al clasei muncitoare, partidul social democrat al muncitorilor din România. Chiar din momentul apariției sale, proletariatul român devine singurul exponent activ și consecvent al progresului social și al ideilor democratice.

Procesul de urbanizare, epidemiile frecvente și nu mai puțin acțiunile proletariatului, silesc burghezia să se ocupe cu organizarea problemelor sanitare și cu reglementarea lor legală. Necesitățile sociale au impus întemeierea învățămîntului medical român.

Cînd la vîrsta de 32 de ani, *Mina Minovici* își începe activitatea în București, ca specialist cu o bună pregătire, multe realizări oglindeau rezultatele

obținute pînă atunci în domeniul medicinei naționale. Astfel, depășind limitele școlii naționale de medicină și farmacie (1857—1869) se înființase, din inițiativa lui *C. Davila* și *N. Kretzulescu*, Facultatea de medicină care funcționa de la 1869, în cadrul Universității din București, întemeiată în 1864. Tot spiritului de inițiativă, priceperii și tenacității lui *C. Davila* se datorește și faptul că organizarea sanitară a armatei române a știut să-și îndeplinească misiunea în războiul independenței.

Așa cum pe drept cuvînt constată profesorul *V. Bologa*, în această perioadă medicina romînă trece din faza de asimilare și organizare în aceea de creație. Prin cercetările lor originale, savanții romîni încep să contribuie la îmbogățirea patrimoniului universal al cunoștințelor medicale. În perioada aceasta își desfășoară activitatea *Victor Babeș*, bacteriolog și anatomo-patolog, *Jacob Felix*, întemeietorul igienei romine, *Gheorghe Marinescu*, creatorul școlii romîne de neurologie, bacteriologul *Ion Cantacuzino*, marele chirurg *Toma Ionescu* și alții.

În domeniul specialității sale, *Mina Minovici* a contribuit cu toată pregătirea și neînfrînta sa stăruință, la promovarea vieții științifice din România.

Activitatea multilaterală pe care a depeș-o nu poate fi cuprinsă în cîteva pagini. Numeroasele realizări, inițiative și rezultate obținute de *Mina Minovici* se oglindesc ca într-o imagine sintetică în acel mare institut de medicină judiciară care a fost proiectat și construit potrivit concepției sale. El însuși a fost convins că aceasta este cea mai de seamă realizare a vieții sale.

În adevăr, un astfel de institut care asigură o concordanță perfectă între activitatea practică și instrucția teoretică și științifică în cel mai larg înțeles al cuvîntului, a fost întotdeauna și va rămîne obiectivul suprem al medicinei judiciare. Nu e de mirare deci, că după ce în ziua de 20 decembrie 1892 a fost dată în folosință Morga de pe malul Dimboviței, care a fost construită pe baza planurilor întocmite de *Mina Minovici* în 1888 și a constituit primul nucleu al viitorului institut medico-legal, cei mai vestiți specialiști din Europa nu au șovăit să-și exprime admirația, umbrită uneori de o mică invidie. Iată, de exemplu, ce scrie profesorul *Brouardel* de la Paris, lui *Mina Minovici*, fostul său elev și colaborator: „Sînt foarte fericit din cauza rezultatelor pe care le-ați obținut și trebuie să mărturisesc că Dvs. la București ați procedat mai rapid decît noi aici la Paris“ (1896).

Salvatore Ottolenghi de la Roma scrie în același spirit: „E meritul Dvs. că ați întemeiat un institut unic în lume, pe care eu nu încetez să-l dau ca exemplu pentru ceea ce trebuie făcut“.

În timpul vieții lui *Mina Minovici*, Morga s-a dezvoltat din ce în ce mai mult, s-a amplificat, s-a îmbogățit. După primul război mondial a fost terminată clădirea din spate, apoi s-a construit sala actuală de autopsie cu utilaj modern.

Institutul condus de *Mina Minovici* a dispus de cel mai corespunzător și modern utilaj din acea vreme. Sala de autopsie, frigoriferele pentru păstrarea cadavrelor, fotolaboratoarele, laboratoarele de histologie, de criminalistică și de toxicologie, camerele de experiențe fiziologice, aparatul de roentgen, biblioteca, muzeul, — toate se aflau la un loc, sub o conducere unică.

În cuvîntarea pe care a rostit-o la inaugurarea Morgei (1892) care după cum am amintit e primul nucleu al institutului, *Mina Minovici* înfățișează situația existentă atunci în domeniul activității practice a medicinei judiciare. Fără local, fără instalații, fără ajutor tehnic și cu o retribuție modestă, în capitala țării care avea atunci o populație de 200.000 de locuitori, trebuia să se efectueze anual aproximativ 250 de diseccii. Cadavrele necunoscute erau multe (cca. 25 anual), și din cauza lipsei de organizare se întimpla ca uneori cadavrele să fie schimbate. Nu se ținea nici un fel de evidență utilizabilă din

punct de vedere statistic sau științific a activității medicale judiciare. Institutul care sub conducerea lui *Mina Minovici* s-a dezvoltat mereu, a creat condiții de muncă moderne, corespunzătoare stadiului de atunci al științei. A devenit posibil și faptul ca în cazurile examinate pe altă cale și de alți medici specialiști, să se efectueze examinări chimice, histopatologice și criminalistice suplimentare, aceasta în scopul stabilirii unui diagnostic medico-judiciar just.

În țară, autopsiile erau făcute, din cauza lipsei de specialiști, de către medicii de oraș și de plasă.

În urma propunerii lui *Mina Minovici*, această activitate a fost preluată în 1904 de către Comisia medico-legală, care funcționează și astăzi și în cadrul căreia, pe lângă medicii judiciari au fost reprezentate și celelalte specialități (anatomia patologică, chimia, psihiatria, obstetrica, chirurgia). La această activitate au participat profesori renumiți ca: *Victor Babeș*, *Toma Ionescu*, academicianul *C. I. Parhon*, academicianul *N. G. Lupu* și alții. Firește, faptul acesta a asigurat înaltul nivel științific al activității de control. Documentele necorespunzătoare împreună cu indicarea erorilor — erau restituite medicilor. Din când în când se proceda și la analiza activității specialiștilor, cu ajutorul organelor judiciare.

Vederile largi și capacitatea de organizator ale lui *Mina Minovici* sînt adevărate nu numai de faptul că s-a străduit să promoveze prin laboratoarele amintite mai sus științele auxiliare ale medicinei judiciare, ci și de acela că a contribuit prin toate mijloacele posibile la ameliorarea activității autorităților judiciare și de urmărire. Astfel, el a organizat un serviciu de antropometrie care, pentru ținerea în evidență și identificarea infractorilor, a aplicat în cadrul poliției din capitală metoda *Bertillon*. Înainte de introducerea cazierului judiciar (sistemul dactiloscopic), acest procedeu a avut o mare importanță. Întors de la congresele antropologice ce s-au ținut la Bruxelles în 1892 și la Geneva în 1896, *Mina Minovici* a înaintat propuneri amănunțite ministerului, în vederea introducerii unor metode noi și moderne în organizarea juridică a țării.

Foarte importantă este activitatea lui *Mina Minovici* și în ceea ce privește învățămîntul de medicină legală. Acest învățămînt datează în Principate de la 1860. Profesor de medicină legală la școala națională de medicină din București a fost *dr. Atanasovici*, apoi *dr. Negură*. Deși legea din 1862 prevedea ca medicul legist din capitală să efectueze autopsiile împreună cu elevii școlii, totuși această metodă justă nu s-a aplicat decît la 1880, datorită intervenției profesorului *Sutzu*. Pînă atunci, învățămîntul avea un caracter exclusiv teoretic. Și în această privință, deschiderea institutului de medicină legală la 1892 a însemnat un adevărat salt calitativ. Noul institut a asigurat în condiții bune învățămîntul practic al studenților. Situația s-a îmbunătățit și mai mult în 1897, cînd *Mina Minovici* preia conducerea catedrei de medicină legală. Se știe că înainte, medicina legală forma o catedră comună împreună cu psihiatria. Prin această separare, medicina legală ajunge sub o conducere unică, *Mina Minovici* fiind în același timp șeful catedrei, directorul Institutului și președintele Comisiei medico-legale. Datorită acestui fapt, predarea medicinei legale la Facultatea de drept a intrat în sfera de atribuții a institutului. Totodată studenților în medicină li s-a oferit posibilitatea să asiste la dezbaterile judecătorești, să cunoască procedura juridică și să asculte discuțiile ivite în jurul rapoartelor și opiniilor medicilor de specialitate.

Legea sanitară din 1910 subliniază necesitatea pregătirii specialiștilor în problemele de medicină legală. Pînă la acea dată, comisia superioară medico-legală primea o sumedenie de documente defectuos întocmite, necorespunzătoare. *Mina Minovici* pregătește primul curs de specializare a medicilor judiciari, ținut în 1928—29. Și în această direcție el a fost un precursor. Dintre cei 32 de medici care au participat la acest curs, și astăzi, după 30 de ani,

mai lucrează cițiva. Cu ajutorul institutului, pregătirea pe care au dobândit-o a avut un caracter multilateral și practic. Cursurile de specializare au fost predate de elevii străluciți ai lui *Mina Minovici*: *Stoenscu, Poenaru-Căplescu, Palian, Tomescu*.

Institutul medico-legal în care învățămîntul teoretic se armoniza cu activitatea practică a creat condiții și pentru desfășurarea activității științifice. Biblioteca, an de an mai bogată, muzeul cu un material din ce în ce mai vast, posibilitățile tehnice oferite de laboratoare au ridicat în mod considerabil volumul și nivelul activității științifice, paralel cu creșterea interesului față de specialitate. Cu deplină îndreptățire putea așadar să spună *Mina Minovici*, în cuvîntarea rostită la inaugurarea Institutului: „Iniințarea acestui institut înseamnă în același timp un stimulente pentru toți tinerii care doresc să lucreze în domeniul științific“ (1892). În timp ce pînă la întemeierea institutului se cunosc doar 20—30 de comunicări autohtone de medicină legală, după aceea, în decurs de 41 de ani, adică pînă la moartea lui *Mina Minovici* (1933), s-au pregătut în institut cca. 131 de lucrări, dintre care 56 teze de doctorat.

Aceste date sînt suficiente pentru a spune că *Mina Minovici* a întemeiat o școală. El însuși a scris 51 de lucrări care au apărut aici în țară, sau în străinătate. Lucrările sale au un caracter practic și îmbrățișează aproape toate capitolele medicinei judiciare, manifestînd un larg interes față de probleme, trăsătură caracteristică personalității lui *Mina Minovici*. Se găsesc în ele numeroase constatări valoroase despre putrefacție, despre diferențierea alcaloizilor și ptomainelor, despre moartea prin înecare, despre aspectele medico-legale în stomatologie, despre demascarea simulării, despre criminalitatea feminină, despre principiile lui Lombroso, despre responsabilitatea medicală. Marele său manual de medicină legală în două volume, publicat în 1928—30 e cunoscut în toată lumea. Acest manual e citat în cele mai moderne cărți de medicină judiciară, reproducîndu-se chiar figurile originale din el (*Raiski, Popov*).

În ciuda preocupărilor sale multiple, neobositul *Mina Minovici* a activat și în alte domenii. Astfel în anul 1913, în calitate de director general al Serviciului sanitar, a depus eforturi deosebite pentru combaterea epidemiei de holeră, ce a izbucnit în timpul campaniei din Bulgaria. A fost ales de patru ori decan al Facultății de medicină din București. Între 1900—1915 a făcut parte din redacția revistei „Antialcoolul“.

Datorită rodniciei sale activități depuse pentru promovarea medicinei judiciare, *Mina Minovici* s-a bucurat de o apreciere pe deplin meritată. Institutul medico-legal îmbogățit cu noi clădiri, poartă din anul 1924 numele său. Academia de medicină din Franța l-a ales membru corespondent al ei. Manualul său a fost premiat de Academia Romînă. Luîndu-se în considerare meritele sale excepționale, în 1930 e numit director pe viață al Institutului, care și astăzi are următoarea denumire: Institutul de cercetări medico-judiciare profesor dr. *Mina Minovici*.

Modestia și sobrietatea au imprimat farmecul acestei personalități. Cu aceste însușiri a rămas viu în amintirea elevilor săi. Profesorul *M. Kernbach* îl caracterizează astfel: „Profesorul *Mina Minovici* a scris și a vorbit puțin. El a fost omul realizărilor de utilitate practică și imediată“. Pe noi ne-a încîntat extraordinara putere de muncă, tenacitatea, capacitatea de organizare și forța sa de creație. Din nefericire nu-l putem cunoaște decît din opera ce a lăsat-o. Activitatea lui *Mina Minovici* e un izvor de învățămînte, de putere și de îndemn pentru toți aceia care, pătrunși de dragostea față de știință și specialitatea lor, își îndeplinesc sarcinile ce le stau în față.

Sosit la redacție : la 11 iunie 1958.